

Södertörns högskola | Institutionen för Etnologi
Kandidatuppsats 15 hp | Etnologi | Höstterminen 2011 |
Europaprogrammet

Utlandssvenskar

– En diskursanalys av nationell tillhörighet

Av: Emilie Sundbom
Handledare: Erika Lundell

Copyright

Denna uppsats är författarens egendom och får ej begagnas för publicering utan författarens eller dennes rättsinnehavares tillstånd.

Etnologi
Södertörns högskola
14189 Huddinge

Abstract

Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur identitet tillskrivs svenskar i olika länder i världen, beroende på vilken situation de befinner sig i. Uppsatsens problemområde berör identitetsskapande processer där människor av olika nationaliteter möts och agerar med varandra. Jag utgår från Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori som beskriver förhållandet mellan differens och ekvivalens kopplat till hur identitet tas i anspråk. Därför använder jag dessa som verktyg vid analysen av intervjuerna. Genom att analysera materialet har jag tittat närmare på hur identitet särskiljs eller förlikas beroende på vilka olika nationaliteter som representerats i en situation. Resultatet sammanfattas till att identitet är föränderlig. Svenskhet tillskriver personer sig själva och nationell tillhörighet är inte självklart kopplad till identitet.

Nyckelord: nationalitet, identitet, svenskhet, utlandssvensk, etnologi, diskursanalys.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte	2
1.2 Teori och begrepp	3
1.3 Metod	8
1.4 Reflexivitet	9
1.5 Disposition	10
2. FORSKNINGSÖVERSIKT	10
3. NATIONALITET OCH IDENTITET I DISKURSEN	13
3.1 Inledning	13
3.2 Diskurs	15
3.3 Nationalitet	16
3.4 Identitet	19
3.5 Internationalitet	21
4. TVÅ OLIKA TYPER AV SVENSKHET	24
4.1 Svenskhet	24
4.2 Utlandssvenskhet	28
5. AVSLUTNING	33
REFERENSER	38
OTRYCKTA KÄLLOR	40
Bilaga 1	43

1. Inledning

Traditioner och kulturer skiljer sig i olika länder. De formar vardagen utan att vi tänker på det och vi handlar efter dem. På ett sätt formar det oss och hur vi ser på oss själva. Jag vill med uppsatsen försöka ta reda på vad som händer när en person från Sverige flyttar till ett annat land och se om deras syn på sin egen svenskhet förblir den samma eller förändras. Därför vill jag undersöka hur identitet kommer att gestaltas hos svenskar som flyttat utomlands.

Jag tycker att det är ett intressant ämne att skriva om eftersom vi ser på svenskhet och identitet på olika sätt. Därför vill jag titta närmare på hur det kommer sig att dessa svenskar fortfarande, efter många år utomlands, ser sig som svenskar och håller hårt på traditioner. Utlandssvenskar kallas de svenskar som flyttat och bott utomlands en längre tid men fortfarande ser sig som svenskar. Jag valde att koncentrera mig på dem eftersom de i mötet med en annan kultur antagligen sett exempel på en annan vardag, vilket fick mig att undra om de upplevde att deras identitet förändrades eller förstärktes.

Jag har kontaktat svenskar, som flyttat utomlands, på internet och intervjuat dem. De har medverkat i intervjuer där de har fått berätta om varför de flyttat och hur de ser på sin svenska identitet i förhållande till det nya landet. Jag använder Laclau och Mouffes diskursteori med huvudsak i begreppen differens och ekvivalens för att undersöka hur identitet hos svenskarna antingen förstärks eller förändrats i mötet med det nya landet.

Tack till informanter

Jag vill här i inledningen passa på att tacka alla informanter som medverkat i intervjuerna och på så vis gjort detta arbete möjligt. Det har varit mycket intressant och roligt att höra era berättelser och perspektiv på utlandssvenskhet och nationell identitet.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur svenskar tillskrivs alternativt tillskriver sig själva identitet. Detta för att se *om* den förändrar sig och i så fall *hur* det uttrycks i olika sociala situationer och gruppkonstellationer, när de befinner sig i andra länder än Sverige. Identitet kopplas här till hur de känner tillhörighet till en nation och vad det är för faktorer som får dem att anknyta till respektive land och på så vis känna nationell tillhörighet. Med svenskar menar jag personer som själva anser sig vara svenskar och tillskriver sig svenskhet.

Jag vill ta reda på om identitetstillhörigheten skiftar beroende på vilka nationaliteter som representeras i olika situationer de berättar om. Detta för att undersöka om den nationella identitetstillhörigheten är situationsbunden och ändras beroende på vilka andra nationaliteter som representeras i sammanhanget. Detta är intressant för att se om personer identifierar sig olika beroende på vilka andra personer och nationaliteter som finns närvarande och i sådana fall vilka faktorer som påverkar.

Problemområdet uppsatsen berör är identitetsskapande processer där människor av olika nationaliteter möts. Detta för att se hur nationalitet som diskurs definieras eller ändras beroende på situationen de befinner sig i och hur det hanteras i vardagen. Jag avser också studera hur dessa personer identifierar sig med eller tar avstånd ifrån andra personer från samma land. Samt om de själva upplever att de har förändrats. Empirin avgränsas således till elva svenskar som bott utomlands en längre tid. För att ta reda på *om* och *hur* den nya situationen bidragit till vilken nationalitet de identifierar sig med utgår jag från frågeställningarna:

Hur ser svenskarna på sig själva och sin identitet i förhållande till nationell tillhörighet?

Har det påverkat dem på andra plan i den identitet de tillskriver sig själva eller andra tillskriver dem?

Hur uttrycks nationell identitet i olika grupper och sociala situationer? Hur visar det sig?

Förändras identitetstillskrivelsen och i så fall, vilken är den nya identiteten de tillskriver sig?

Hur påverkar det interaktionen i grupper de befinner sig i, nationalitetstillskrivelsen?

Har den nya omgivningen gett upphov till en ny identitetstillskrivelse och i så fall hur ter det sig?

1.2 Teori och begrepp

I uppsatsen använder jag mig av diskursteori enligt Laclau och Mouffe. Med diskurs anser jag i likhet med dem att diskurser inte är fasta utan ständigt fylls på och omformas med andra diskurser. Min teori utgår från begreppen identitet, subjekt, artikulation, ekvivalens och differens kopplat till diskursbegreppet som enligt Laclau och Mouffes diskursteori grundas i att allting är diskursivt (Laclau och Mouffe 1985, s. 107).

Begreppen som jag valt att använda är centrala i diskursanalysen som utvecklats av Laclau och Mouffe. De är relevanta för min studie eftersom de beskriver hur identitet formas i olika sammanhang. De förklarar tillsammans hur identitet behålls eller ändras beroende på om den ses som unik eller om de identifierar sig med faktorer från andra personer. Detta kopplar jag till att diskursen är föränderlig och ständigt fylls på med ny information. Uppsatsen har ett fokus på hur identitet förändras i ett annat sammanhang som går in i en annan diskurs. Detta appliceras på identitet som situationsbunden beroende på sammanhang och representanter av andra nationella identiteter. Det är tillfällen där identiteten är en viktig faktor för svenskar som är bosatta i andra länder än Sverige.

En *diskurs* är ett analytiskt begrepp för att kunna avgränsa en undersökning och ett bestämt sätt på vilket världen kan tolkas. Diskursen avgränsas i artikulationen med en annan diskurs. Vilket betyder att två diskurser går in i varandra. En diskurs finns inte självklar utan skapas av en forskare för att kunna kartlägga och fixera betydelser för att förstå sociala mönster (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s 136-137).

Artikulation, i detta sammanhang, är bland annat när olika diskurser går in i varandra. Det är sammansättningar av diskurser som delvis fastställer mening. En diskurs skapas i artikulation med andra. På det diskursiva fältet finns inom ett ämne oftast flera olika relaterade diskurser som artikulerar med varandra. Meningen av handlingar i diskursen blir olika beroende på sammanhanget, men handlingen förblir den samma och står i relation till andra föremål och kontext. Artikulation skulle kunna förklaras i denna kontext till att svenskhet som diskurs flyttas från en kontext till exempel identitet som diskurs till nationalitet som diskurs. Genom att olika diskurser artikulerar kan en relationell identitet fastställas i en annan position i en annan diskurs. Det är diskursens materiella karaktär som definierar subjektspositionerna. Diskursen etablerar objekt i olika relationer som skapar en *ekvivalensrelation* i det sociala rummet (Laclau och Mouffe 1985, s. 161-164).

Differens och Ekvivalens är två begrepp som är nära sammanlänkande eftersom de står i relation till varandra. Differens kan förklaras som något specificerat som har en fast mening i ett sammanhang eller situation. Om det specifika i situationen upplöses ändras de differentiella positionerna. Innebörderna applicerat på identitet är faktorer som språk, seder, hudfärg och klädsel enligt Laclau och Mouffe. Dessa skillnader är dominerande innebörder i identitet som är ekvivalenta i förhållande till varandra genom att de är unika. Om en differens mister sin unika karaktär, det vill säga det som skiljer den från det andra, övergår identiteten till att bli någonting föränderligt. Det vill säga att den har influerats av andra skillnader i sammanhanget (Laclau och Mouffe 1985, s. 186).

Genom ekvivalens av de ovan nämnda identitetsformande faktorerna skapas en annan mening, eftersom differensen upphör att finnas om den inte längre kan uttrycka något unikt i situationen. Genom att finna gemensamma nämnare vid ekvivalens förlorar differensen förmågan att uttrycka något unikt på en gemensam grund. I en ekvivalenskedja kan identitet endast uppstå via en anspelning utanför gruppen som tillsammans skapats till omgivningen. Det blir därför viktigt att hitta någonting utanför sammanhanget för att differensen skall bestå. Eftersom differens upphör vid upprepad ekvivalens försvinner det unika.

Differens och ekvivalens står i relation till varandra eftersom de upprätthåller och förstör varandra samtidigt. Differensen måste vara kopplad till något fristående utanför ekvivalenskedjan för att förhindra vidare ekvivalens det vill säga likvärdighet. Det betyder, att vara någonting är en konsekvens av motsatsen, att inte vara någonting, positivt emot negativt (Laclau och Mouffe 1985, s. 186-188).

För att ekvivalens och differens skall kopplas till enkel identitet menar Laclau och Mouffe att ekvivalensrelationen måste vara särskild från differensen, samtidigt som en kedja endast uppstår genom att differensen förlikas och övergår till att bli ekvivalent alltså likvärdig. De kan därför inte finnas utan varandra. Laclau och Mouffe menar att om det positiva fördelas i differensen utan något negativt motstånd fortlöper ekvivalenskedjan utan stopp. Det uppstår ingen motbild till ekvivalensen och då uppnås total ekvivalens (Laclau och Mouffe 1985, s. 188-189).

Detta kan enklare förklaras genom att tänka på två personer som är motsats till varandra, en svensk och en fransman till exempel. De är differenta från varandra, alltså olika varandra eftersom de inte talar samma språk. Men om svensken lär sig att tala franska kan de båda kommunicera och svensken kan förstå annat som har med Frankrike att göra som han inte förstått utan språket. Detta är en slags förenkling av ekvivalens. Det vill säga svensken har transformerats och blivit ekvivalent med fransmannen på en punkt. Ekvivalens handlar om likhet och differens om skillnader. Någonting måste ha en motpol för att kunna vara olik eller lik någonting annat. Om det inte finns någon motpol bildas det som Laclau och Mouffe förklarar som en spiral, när ekvivalensen fortlöper uppnår allt likhet med varandra och inget är därför olik eller unikt.

Ekvivalens kopplar jag till samhörighet mellan personer som representerar samma nationalitet och kulturella bakgrund vilket bidrar till gemenskap med andra. Till exempel svenskar endast för att de är svenskar som befinner sig utomlands. Det kopplas också till hur olika identiteter kan förlikas gentemot deras tidigare skilda karaktärer för att uppnå en gemensam identitet. Differens kopplas till vilken nationalitets tillhörighet de

identifierar sig med och hur den skiftar beroende på vilka nationaliteter som representeras i sammanhanget och situationen informanterna berättar om.

Diskursteorin som Laclau och Mouffe utvecklade förutsätter att en diskurs skapar sociala värden och betydelser som aldrig kan fastställas slutgiltigt eftersom de bygger på att språket formar diskursen vilken inte är sluten, utan förändras när en diskurs angående ett tema går in i en annan. Eftersom Laclau och Mouffe anser att subjektet bestäms diskursivt kan en fast subjektsposition aldrig finnas då den förändras i enighet med de artikulerande diskurserna. Teorin är grundad i att språket skapar den sociala världen, sociala identiteter och sociala relationer (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 13-16).

Jag nämnde att allting betraktas som diskursivt i Laclau och Mouffes diskursteori. Vilket betyder att de till skillnad från andra diskursteoretiker inte skiljer på diskursiva och icke-diskursiva sociala företeelser (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 41-42). Diskurser är totalt konstituerande för hur världen skall uppfattas och skapas i sociala vardagspraktiker.

Diskursteori handlar om ett intresse för hur diskurserna begränsar olika tillvägagångssätt. Betydelser av diskursen kan aldrig fixeras utan kommer att vara i ständig konfrontation i olika definitioner av identitet och samhälle. Diskursen avgränsas och fastställs i förhållande till andra diskurser vilka utesluts på det diskursiva fältet. Vilket i detta fall berör identitetsskapande processer kopplat till identitetstillskrivelse (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s 26,33). Dessa är huvudteman som fastställer betydelsen av diskursen i fråga. En artikulation skapar en relation mellan dem och leder till en förändrad identitet. Samhället blir således ett resultat av olika diskursiva processer men samtidigt något som är ofullständigt (Laclau och Mouffe 1985, s.150).

Ett subjekt får sin identitet i en diskurs och dess position avgränsas genom att den identifieras. Ekvivalenskedjor grundar förutsättningar för vilken identitet som has tillhanda då vi är det vi är eftersom det finns något annat som vi inte är. Det vill säga en konstitutiv utsida som skiljer ett subjekt från ett annat subjekt. Identiteten är därmed relationell eftersom den kan ändras genom ekvivalens (att bli likt någonting annat) då

diskursen är föränderlig. Subjektets identitet förändras därför i och med diskursen och har möjlighet att identifiera sig på olika sätt beroende på den situation som råder.

Subjekt: Laclau och Mouffe menar att individen är ett rationellt och självständigt subjekt som kan vara splittrat i diskursen och kan därför också vara avskärmad i den. Subjektet är en struktur som hela tiden försöker bli hel men som inte lyckas uppnå ett klart mönster, eftersom diskursen fylls på hela tiden (Laclau och Mouffe 1985, s 171:180). Ett subjekt får identitet genom att ta plats i en diskurs. I diskursteorin är ett subjekt samma sak som de positioner som finns inom en diskursiv struktur och det betyder att det därför alltid finns givet i diskursen vilka positioner ett subjekt kan inta (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 49).

Identitet: Laclau och Mouffe menar att identiteter är relationella, de kan inte bli skapade fullt ut eftersom de är beroende av diskursen (Laclau och Mouffe 1985, s.111). Individen är delvis strukturerad av diskursen. Identitet är enligt Laclau och Mouffe samma sak som identifikation med subjektspositionen i diskursen. Identiteter fastställs relationellt i ekvivalenskedjor och är viktig bland andra signifikanter i diskursen. Identitet antas, tilldelas eller förhandlas i diskursiva processer och representeras diskursivt. Identiteten är därmed föränderlig, fragmenterad och decentrerad (Lacan 1989, se Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 50-51).

När jag använder identitetsbegreppet i min uppsats kommer jag att utgå från att identiteter enligt Laclau och Mouffe är relationella. De blir enbart tillgängliga för oss då de får en betydelse i olika relationer (Laclau och Mouffe 1990, se Johansson 2010, s. 31). En diskurs kan förklaras genom förhållanden mellan identiteter och praktiker (Laclau och Mouffe 2001, se Johansson 2010, s. 32). Detta förklarar relevansen till identitet och diskursbegreppet i uppsatsen. Laclau ser identitet som identifikationer, handlingar som subjektet förlikar sig med, leder till identifikation i olika diskurser (Laclau 1990, se Johansson 2010 s. 33). Därför blir de mångtydiga, föränderliga. Ett subjekt kan identifiera sig med många olika subjekt samtidigt i det sammanhang hon befinner sig i.

En människas identitet, kollektiv eller individuell, blir resultatet av en särskild, diskursiv process. Kontingent betyder i detta sammanhang att identitet blir möjlig men inte nödvändig. Identiteten är på ett sätt i en diskurs men kan bli annorlunda i en annan. I Laclau och Mouffes diskursteori är allting diskursivt och diskursen fylls ständigt på och förändras vilket gör att subjektet positionerar sig olika. Det leder till olika identitetstillskrivelser i olika diskursers artikulation. Laclau och Mouffe menar att mening förändras hela tiden i takt med diskursen (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 41,45, 62).

Jag använder diskursteori för att se hur identitet förändras i ekvivalenskedjor eftersom jag vill utreda hur identitet formas av det sociala rummet i diskursen. Utgångspunkten för min diskursiva inriktning blir utlandssvensk identitetsbildning i relation till andra nationaliteter. Detta för att kunna kartlägga en individuell identitet och ta reda på vilka sociala konsekvenser det får i situationen i fråga.

1.3 Metod

Materialet utgörs av elva samtalsintervjuer med personer som bor i andra länder i världen än Sverige. Informanterna utgörs av åtta kvinnor och tre män födda mellan år 1958–1986. Samtliga informanter i uppsatsen är anonyma så namnen på informanterna som de presenteras i uppsatsen är därför pseudonymer och inte deras riktiga namn. Under intervjun fick de själva tänka ut en situation där de uppmärksammat att identitet och nationalitet haft påverkan på situationen eller om den konfronterades av andra i den sociala situation de befann sig i. Det kunde vara en privat situation eller en arbetssituation. Om de inte kom på en konkret situation kunde de välja flera små incidenter att berätta om. Eftersom informanterna bor i olika delar av världen och det inte är möjligt för mig att träffa dem alla personligen skedde därför intervjuerna på ”Skype”, som är ett digitalt program för telefonsamtal via internet. Det har gett bra möjligheter att spela in. Det är ett bra kommunikationsmedel eftersom det är ett bättre alternativ för intervjuer än att ha kontakt via mail, då mer information kan utvinnas vid samtal. Min kontakt med informanterna innan och efter intervjuerna har däremot varit via mail.

Samtalsintervjuerna formades efter en frågelista och huvudteman (se bilaga 1) som jag har utgått från under intervjuerna, men under intervjuerna har också frågor kommit att formuleras (Marander-Eklund, 2004, s. 224-228). Intervjuerna har dokumenterats med en digital inspelare och anteckningar fördes under tiden. Efteråt bearbetades materialet genom att transkribera de delar som handlade om informanternas situationsberättelse. I transkriberingen avsåg jag att försöka återge intervjuerna i talspråklig form.

1.4 Reflexivitet

För att kunna tillämpa reflexivitet som källkritik har jag använt Ehn, Billy och Klein, Barbro (2007). *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. De tar upp hur den etnologiska forskarens personliga närvaro och subjektivitet kan påverka fältet eftersom en forskare är en del av det som studeras. När forskaren skapar sitt eget fält så övervägs den egna tillvaron i studerandet av andras liv. Genom att studera andra beskriver vi oss själva och därför måste vi reflexivt analysera vår position. Reflexivitet används för att granska den egna analysens innehåll (Ehn och Klein 2007, s. 10, 48).

Eftersom jag själv har bott utomlands i Spanien använder jag reflexivitet för att se över min egen position i sammanhanget. Att jag har en egen uppfattning om hur det kan vara att bo på en annan plats kan detta vara till både fördel och nackdel. Nackdelen kan vara att jag kunnat ställa ledande frågor och söka efter ett visst svar. Det är därför jag utgått från ett frågeschema i intervjuerna med öppna frågor där informanterna fått berätta fritt om sig själva och jag har fått svaren levererade på mina frågor i den ordning informanterna nämnt dem. För att undvika nackdelarna med min position valde jag att låta informanterna berätta sina egna situationsberättelser och vara noga med att inte lägga negativa eller positiva bedömningar i frågeställningarna. Positivt med min tidigare erfarenhet är att jag kan leta efter resonemang och komma på att ställa frågor som en annan person utan erfarenhet inte kommit på att märka ut, eftersom jag sett en annan vardag. Positivt är också att allas upplevelser är olika och personers liv överallt är olika oavsett vilket land eller nationalitet de tillhör. Situationsberättelsen som informanten fått välja ut i intervjun gör att det handlar om deras egna personliga beskrivningar. Min

position kan utvinna annan möjlig kunskap och leda till att trovärdighet byggs upp hos informanterna.

Urvalet av informanter har avgränsats till personer som har bott i Sverige en längre tid av sitt liv och definierat sig själva som svenskar. För att undvika att informanterna är på resa endast en lägre period så valdes de som bott i ett annat land i minst tre år. Till en början avgränsade jag mig geografiskt till utlandssvenskar som befinner sig i andra länder i Europa. Tillgången på informanter har dock påverkat den geografiska avgränsningen, eftersom det var svårt att få tag i informanter.

1.5 Disposition

I kapitel två ges en förklaring av den tidigare forskning som finns på området samt vad uppsatsen ämnar bidra med till forskning. Därefter i kapitel tre ges en inledning till diskursen. Diskursordningen i analysen förklaras under varsin punkt, nationalitet, identitet och internationalitet. I kapitel fyra fortsätter analysen om diskurser angående svenskhet och utlandssvenskhet. I både kapitel tre och fyra analyseras det material ur situationsberättelserna som utgör det empiriska underlaget, med fokus på hur identitet kan förändras eller förblir lik, beroende på representation av andra nationaliteter. Det görs med utgångspunkt i Ernesto Laclau och Chantal Mouffes teorier om ekvivalens och differens med diskursanalys som metod. Resultatet och slutsatsen av analysen presenteras i kapitel fem.

2. Forskningsöversikt

Mitt forskningsbidrag är en uppsats som undersöker hur identitet kopplas till nationalitet och hur den kan betraktas som något som en person kan välja att tillskriva sig själv. Nationell identitet är ingen självklarhet. Jag har valt att koncentrera mig på svenskar i olika länder vilket är en ny inriktning i studier om svensk identitet. Uppsatsens frågeställningar behandlar svenskhet, nationalitet, identitet, utlandssvenskhet och hur svensk identitet tillskrivs och hur den kopplas till en diskurs om nationell identitet i olika sociala situationer.

Det finns inte så stor mängd material som koncentrerar sig på forskning i olika länder. De flesta studier tar upp svenskhet, kulturmöten i Sverige eller svenskkolonier utomlands. Det finns en del äldre litteratur och material som behandlar ämnet utlandssvenskhet, svensk kultur och stereotyp svenskhet. Hit hör Arnstberg, Karl-Olov (1989). *Svenskhet: den kulturförnekande kulturen*. Arnstberg försöker kartlägga svensk kultur. I boken finns ett avsnitt som behandlar utlandssvenskhet och blir därför intressant för tidigare forskning. Till denna kategori finns andra böcker som försöker kartlägga hur svenskar betraktas av andra kulturer. Varför vi är som vi är och stereotyp svenskhet. Till dessa böcker hör: Herlitz, Gills (1991). *Svenskar, hur vi är och varför vi är som vi är*. Löfgren, Orvar och Gaunt, David (1984). *Myter om svensken*, där författarna utreder myter ifrån det svenska folkhemmet.

Andra forskare som undersökt svenskhet och har koncentrerat sig på att studera kulturella konflikter i Sverige är Daun, Åke (1998). *Svensk mentalitet: ett jämförande perspektiv*. Daun utreder den svenska mentaliteten och om det finns något som kan kallas en nationell karaktär. Han går igenom kulturella och stereotypa attribut och hur man kan förklara en svensk personlighet.

Bäckman, Maria (2009) har skrivit den etnologiska avhandlingen *Miljonsvennar. Omstridda platser och identiteter*. Bäckman problematiserar svenskhet i förorten där den inhemska befolkningen är liten. I boken fokuserar hon på frågor om kön, sexualitet, religion och klassfrågor. Bäckman gestaltar hur det är som svensk att växa upp i en mångkulturell miljö på hemmaplan.

Ågren, Marja (2006) skriver i sin etnologiska avhandling *Är du finsk eller...?* om hur det är att växa upp med finsk bakgrund i Sverige. Hon analyserar och beskriver finsk bakgrund och hur det är att vara finsk invandrare i Sverige.

Lundström, Catrine (2007). Lundström har undersökt latinamerikanska kvinnor i Stockholm. Hon skriver i *Svenska Latinas* om ras, klass och kön i frågor om svenskhet. För att skapa förståelse om hur en grupp kvinnor hanterar olika skilda positioner i en

latinamerikansk diasporasituation och förhållandet till en föreställd gemenskap. En etnolog som undersöker svenskhet utomlands är Gradén, Lizette (2003). Gradén skriver i: *On Parade. Making heritage in Lindsborg, Kansas*. Om en svensk by i USA som kallas för lilla Sverige. För att ta reda på vad meningen med att upprätthålla svenska traditioner är och om en parad som kallas ”svensk hyllningsfest” samt vad den spelar för roll för att byn Lindsborg skall kvarstå.

Studentuppsatser

De uppsatser som finns i anslutning till detta område är de som behandlar temat utlandssvenskhet, svenska invandrare och svensk identitet är Lindgren, Susanne (2004). *Den svenska invandraren- en studie om utlandssvenskar och återvändare*. Linköpings universitet D-uppsats. Lindgren tar upp hur svenskar som flyttar utomlands upplever det nya landet, samt varför det senare väljer att flytta tillbaka till Sverige.

Öresjö, Lotta och Andersson, Samuel (2006). *Mot en svensk kultur- en undersökning om utlandssvenska föräldrars val av skolgång för sina barn*, Göteborgs universitet.

Författarna undersöker varför svenskar som flyttar utomlands väljer att sätta sina barn i den svenska skolan i stället för den inhemska.

Pågående forskning

Lindersson, Annie är doktorand i etnologi på Uppsala universitet. Hon skriver nu en avhandling med titel *Transnational tracks- Practices of trans nationality on Swedish Costa del sol*. I avhandlingen studerar Lindersson svenskar som bosatt sig på den spanska solkusten och hur de uttrycker transnationalitet i sina personliga levnadsberättelser.

3. Nationalitet och identitet i diskursen

3.1 Inledning

I analysen av mitt empiriska material har jag utgått från boken Winther Jørgensen, Marianne och Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*, för att få en djupare förståelse av vad diskursbegreppet innebär. Laclau och Mouffes diskursteorier är ett relevant teorival till mitt uppsatsämne eftersom de utvecklar teorier om hur subjektet positioneras beroende på hur olika diskurser artikuleras i relation till varandra (Laclau och Mouffe 1985). Detta kopplar jag till att identitet kan tillskrivas olika beroende på sociala situationer. Jag utgår från att den rådande sociala situationen i en informantsberättelse kommer att innebära andra diskurser, vilket gör att identiteten de tillskriver sig och andra tillskriver dem kan skilja sig i olika sammanhang. Följande ges en beskrivning av hur svenskhet definieras i uppsatsen. Därefter följer en förklaring till diskursen och diskursordningen i analysen. Varje avsnitt i kapitlet avser en diskurs.

Svenskhet är någonting som skapas och bekräftas genom görande. Vi gör svenskhet hela tiden i våra vardagliga handlingar. Vi blir medvetna om svenskhet genom att tala om den och vad som är respektive inte är svenskt. Att tillhöra en nationalitet eller att göra nationalitet på ett speciellt sätt är inte självklart utan blir endast tydligt för oss när vi i talet definierar vad som är svenskt och vad som inte är det. Det blir tydligt genom att jämföra med hur nationalitet görs i andra länder. Det kan vara typiskt svenskt att äta surdegsbröd ända tills vi upptäcker att folk gör det i alla skandinaviska länder. Då är det inte svenskt längre utan snarare skandinaviskt.

Nationalitet är en slags föreställd gemenskap som skapas i görandet av att vara svensk. Med föreställd gemenskap menas att vi anser oss vara lika och ha gemensamma mötespunkter med folk som egentligen är främlingar för oss (Anderson 1991, s. 43-46). Föreställd gemenskap inom nationen är när vi känner samhörighet med andra vi aldrig har träffat eftersom det är våra landsmän. Vi har samma flagga, politiska system, valuta, talar samma språk, tittar på samma TV-program och handlar i lika affärer (Ehn, Frykman och Löfgren 1993, s. 25,65). Detta är faktorer som gör att vi känner samhörighet med alla främlingar som finns runt omkring oss i vardagen, överallt. Vi skapar på så vis en

gemenskap genom en konstruerad verklighet av symboler för att vi skall kunna känna samhörighet med varandra.

Men vad händer då när en person flyttar utomlands? Alla dessa markörer som på något vis skapar en slags nationell identitet byts plötsligt ut. I det nya landet förmedlas den nationella tillhörigheten på samma sätt, flagga, språk, valuta, TV- program, fast det ser annorlunda ut. Det är då vi kan börja ifrågasätta vad det egentligen är som gör att vi känner oss som svenskar eller amerikaner. Vad som är svenskt för en person kan istället vara typiskt för den region personen kommer ifrån och helt enkelt bli en generalisering som stämmer överens på de flesta svenskar.

Hur blir det då med de som flyttar? Det beror på av vilken anledning de har flyttat. I uppsatsen har elva personer som bor i andra länder i världen intervjuats. De har berättat om sina upplevelser i mötet med en ny kultur och hur de själva kommit att tillskriva sig sin identitet och nationella tillhörighet.

Det är inte lika självklart för alla att samma faktorer gör att de känner tillhörighet och skapar identitet på samma sätt. De som har intervjuats har av olika anledningar flyttat till andra länder, för jobb, för utbildning eller för att de inte känt att de hört hemma i Sverige. För att kunna urskilja vad det är som gör att de identifierar sig olika har jag intervjuat personer som bor eller har bott i Kanada, Frankrike, Italien, Spanien, Schweiz, Tanzania (Zimbabwe), Thailand och USA. Informantunderlaget har i slutändan formats beroende på vilka som ville medverka i en intervju till min uppsats till åtta kvinnor och tre män. Jag har inte själv valt att intervjua fler kvinnor. Detta är också anledningen till att det är flera av informanterna som är bosatta i Spanien. Oavsett av vilken anledning de har flyttat har jag kunnat urskilja ett klassperspektiv där samtliga informanter är personer med bra jobb eller hög utbildning vilket också har varit anledning till varför de kunnat flytta.

Kenneth (6) som bor i USA kommenterade att även om han inte vill flytta till Sverige just nu så kan han inte göra det. Om han skulle göra det, blir det en stor ansträngning som

kräver både pengar och anpassning. Han har bott borta så länge att tanken på att flytta hem till Sverige i framtiden blir mindre aktuell med tiden, eftersom att det skulle innebära att rycka upp hela familjen från vardagen, skolan och vännerna som de har i USA.

Under analysen av materialet har jag kunnat urskilja olika typer av personer. Den ena typen är de som känner behov av extra stark svensk identitet, att hålla på traditioner och språket ju längre tid de är ifrån Sverige. Den andra typen är de som inte direkt identifierar sig genom nationell tillhörighet utan hellre vill utforska den nya kulturen, genom att avsäga sig mycket av den egna. Dock har en form av svensk tillhörighet varit närvarande hos alla informanter. Ingen av dem har helt avskrivit sig svenskheten utan snarare antytt att den inte varit särskilt viktig just då. Eftersom mina intervjuer ägt rum innan julhögtiderna berättade många hur de valt att fira jul. Traditioner var viktiga att hålla på och att sprida vidare det till sina barn, av de informanter som har barn, för att förmedla ett budskap om vart de kom ifrån även om barnen kanske aldrig satt sin fot i Sverige. Vissa valde att kombinera de svenska högtiderna med liknande från det andra landet.

3.2 Diskurs

Under intervjuerna som gjorts har jag kunnat urskilja olika diskurser som ligger i fokus i analysen. Diskursordningen är nationalitet, identitet, internationalitet, svenskhet och utlandssvenskhet. Dessa avgränsas genom att de alla går in i varandra. Utifrån denna diskursordning har jag gjort en temaanalys för att se hur diskurserna kommer att visa sig i det insamlade materialet. Svenskhet i diskursordningen är en *flytande signifikant* som Laclau och Mouffe talar om. Med detta menar dem att det är något som ger innehåll åt diskursen, men som kan återfinnas i många olika diskurser och ge mening till dem (Laclau 1990, se Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 35).

Svenskhet är i diskursordningen för uppsatsen påtagligt i samtliga diskurser som har analyserats och får därför en flytande karaktär eftersom det går in i flera av de diskurser som nämns. Det blir viktigt för att se hur diskursen konstitueras eller förändras i materialet (Winther Jørgensen och Phillips 2000, s. 37). Samtliga diskurser har visat sig

handla om olika faktorer som medför att informanterna i slutändan format sig själva och hur de uppfattar sig och sin identitet. Följande presenteras diskursordningen under varsitt avsnitt i kapitlet.

3.3 Nationalitet

Nationell identitet är något som konstrueras i mötet och görandet av en nation som konstruktion. Den är ingenting som är självklar i sig men medför en slags kulturell gemenskap mellan de som ingår i den föreställda gemenskapen. Det blir en produkt av en återskapad tradition som bildas med hjälp av de nationella symbolerna (Hylland Eriksen 1993, s.128- 130). För att det skall finnas en nation måste det finnas en konstitutiv andre, alltså en annan nation att skilja sig ifrån. Med konstitutiv andre menas ett utanförskap som definierar den egna positionen genom att vara någonting annat som utgör skillnaden mellan ”vi” och ”de”. Det vill säga att den egna positionen förklaras genom att se till skillnader mellan parter. Dessa brukar förklaras som ”de andra” (Hylland Eriksen 1993, s.139-142).

När jag under mina intervjuer har frågat efter hur informanterna själva ser på sig och sin uppfattning om nationell tillhörighet har det uppkommit en diskurs om vad som är svenskhet och vad som inte är svenskhet. Hur informanterna har uppfattat detta har tittat sig lite olika och presenteras i kapitel fyra. Jag har kunnat urskilja några punkter på vilka deras uppfattningar om vad som är normalt skiljer sig från varandra.

Dessa är tid, matvanor, skola och språk. De upplever först och främst att för att kunna flytta utomlands gäller det att kunna behärska det inhemska språket eller engelska för att kunna kommunicera och visa att man har ett intresse av att vara där. Att kunna behärska språket är också ett sätt att kunna jobba och försörja sig.

I mötet med det nya landet informanterna har flyttat till får de ett medvetande om en annan verklighet. På så vis gestaltas också för dem att det finns något annorlunda att jämföra med. Det nya landet blir den konstitutiva andre emot det forna hemlandet

Sverige, men efter en tid blir också Sverige och svenskarna i Sverige ”de andra” i förhållande till deras nuvarande situation.

Informanterna har uttryckt att uppfattningen om tid skiljer sig. På så vis att de tycker att tiden i det nya landet antingen passar deras vanor mer än det tidigare gjort i Sverige. Men också sättet att tolka tid i det nya landet. Tid kopplas starkt till matvanor, dygnsrytm, ovana till olika arbetstider och att komma i tid eller försent. Det framkommer i intervjuerna att det finns olika sätt att förhålla sig till tid, men att hur tiden bör tolkas är inte riktigt klart från början. Att veta om hur tid skall bemötas är en sak men att göra om en vana som funnits med sedan uppväxten är svårt. Ett sätt att urskilja folk från olika nationer är för informanterna att se hur de tolkar tiden.

När vi har personalmöte är det jag och Katie, holländskan som vill hålla det [mötet] snabbt, kort, komma till sak snabbt och gå vidare, inte sitta länge utan att ta vara på tiden på ett effektivt sätt.[...]så vi slipper sitta i personalmöte i en och en halv timme. Medan spanjorerna kör på, upprepar samma sak fyra gånger. De skriker och gapar och kommer aldrig någon vart utan står och trampar vatten. De verkar inte ha något problem med det, medan jag blir helt stressad och bara känner att jag vill därifrån (10).

Den nationella identiteten och tillhörigheten benämns också som en känsla. Att känna sig svensk beskriver i sig att det finns en annan motsats som det skulle kunna identifiera sig med. Informanterna har tendenser att ta till sig olika av det som står dem närmast från hemlandet. De handlar om mediekonsumtion, att inte känna in humorn eller tycka att medierna inte har samma rapportering från omvärlden som i Sverige.

Av dem som har intervjuats, har några valt att flytta till kulturer som de ansett vara mer europeiska. USA, Kanada, Schweiz, Spanien, Italien och Frankrike, två av informanterna har bott i länder som inte är lika den egna kulturen. Lotta (1) talar om att hon inte känner sig svensk eftersom hon under sin uppväxt bott i två olika länder i Afrika. Hon talar om att Sverige per automatik inte är det som hon anser vara sitt hemland. Men i Tanzania och

Zimbabwe så kände hon sig inte heller som ”afrikan” (som hon uttryckte det), eftersom hon var vit och levde på ett sätt i en missionärsfamilj som de andra i byn inte kunde ha råd till.

Hennes situationsberättelse handlade om att vara på en återträff bland de andra missionärsbarn som vuxit upp med henne. Träffen ägde rum i tyskadelen av Schweiz. Hon talar om att under middagen intog hon en roll som hon själv aldrig upplevt att hon intagit innan. Hon agerade som det som hon lärt sig att en svensk borde vara, tyst och tillbakadragen, enligt henne, när hon själv alltid betraktat sig som framåt i sociala situationer. Under middagen fanns fem olika nationaliteter representerade men hon kom själv inte att uppleva situationen som internationell eftersom hon känt alla andra från ett annat land och de precis som hon efterhand fått lära sig vad som är typiskt för agerande i deras länder fast det inte var självklart för dem. På så vis menar hon att hon alltid har befunnit sig i ett ingenmansland där ingen nationell identitet någonsin har varit självklar för henne.

En del informanter känner sig starkt kopplade till det nya landet och har lärt sig nya vanor och kombinerar med det gamla. En del känner att de måste hålla hårdare på de svenska traditionerna ju längre de är ifrån Sverige.

På så vis menar jag att nationens uppbyggnad och faktorerna som gör att en person känner sig vid sitt hemland ligger till grund för hur informanterna kommit att tolka sin identitet i kombination med det nationella.

3.4 Identitet

Jag har som ovan nämnt i teoriavsnittet utgått från identitet som Laclau och Mouffe definierat som relationella, då de blir tillgängliga för oss i betydelser av andra relationer. Ett subjekt kan identifiera sig med andra subjekt samtidigt i det sammanhang det är i (Laclau och Mouffe 1990, se Johansson 2010, s. 31-32)

Med identitet som diskurs har jag kunnat urskilja två sätt att se på identitet i mötet med ett nytt land. Det definierats delvis genom att vara invandrare i ett annat land och att på så vis välja att vara mer eller mindre integrerad i det nya landet. Informanterna har nämnt att attribut som hudfärg, religiös tillhörighet, representation av andra nationaliteter har spelat stor roll till hur de kommit att identifiera sig själva. I en gruppkonstellation där de agerat som enda svenska representant har identifieringen som svensk varit större än i en grupp med personer från flera andra länder.

Maja (5) menar att även om barnen inte varit i hemlandet och de går i en internationell skola identifierar de sig ändå som det som föräldrarna är eftersom de ser ut som de gör. Det är i Majas mening viktigt att föra över de svenska traditioner och kulturen och framförallt språk till barnen.

Andra faktorer som spelar in i sättet att se på sin identitet och nationella tillhörighet är familjen, skolan, jobbet, fritiden. Beroende på de som de umgås med vid respektive tillfälle. Maja (5) menar att det är i de tillfällena som identitet förankras i att ” ha fötterna på jorden ” eftersom att veta sitt ursprung är viktigt.

Konstitutiv andre diskursen om identitet blir då, till skillnad från att vara svensk i utlandet, att vara svensk i Sverige. Men också genom att det i det nya landet finns en annan kultur som de kan plocka ifrån blir de inhemska en annan konstitutiv andre. Samtidigt på den mångkulturella platsen där många familjer flyttar och därför finns många olika nationaliteter representerade i det nya landet är det inte bara det nya landets kultur som skiljer sig dem emellan utan alla de andra som de möter i vardagen. Det vill säga andra personer som integrerat sig från andra länder

Hos informanterna som väljer att hålla hårdare än andra på den svenska tillhörigheten kan svenskhet ses som något som man tillskriver sig själv eftersom de aktivt kan välja hur svenska de vill vara eller beskriva sig själva.

Identitet kopplat till nationalitet kan därför i diskursen ses som mer eller mindre viktig för informanterna beroende på vilka konstitutiva utsidor (andra svenskar eller personer från andra länder) som representeras i olika situationer. ”De andra” är också nödvändiga eftersom de beskriver vad det är man försöker skilja sig ifrån eller bli lik. Det finns också ett mönster bland informanterna, att de som har familj i utlandet vill föra vidare detta till barnen medan de som inte har barn på ett annat sätt integrerat sig genom partnerskap eller vänskap med en representant från det nya landet. Diskursen om identitet definieras därför i tid och rum eftersom den förändras beroende på lokal förankring på en plats. Detta kopplas till subjektpositioneringen i diskursen genom att ett subjekt kan vara splittrat och på så vis identifiera sig olika.

3.5 Internationalitet

Informanterna tillhör en grupp svenskar som frivilligt emigrerat till andra länder. Med det menas att de inte varit tvungna att emigrera på grund av politiska oroligheter i hemlandet. De talar om den nationella identiteten som föränderlig. Mötet med andra kulturer i det nya landet gör att de inte gärna talar om en identitet i förhållande till en nation. En slags internationell identitet som skapas i mötet med människor från olika kulturer. De ser på sin identitet på ett annat sätt eftersom de anser att intressen och hur folket är som personer spelar större roll för vilka de valt att umgås med snarare än vad och var de kommer ifrån. Men det finns också här några informanter som menar att de söker upp svenskar och gillar att umgås med svenskar eftersom de delar samma kulturella bakgrund. De kan därför lättare förstå varandra när de befinner sig i ett kulturmöte när de känt sig missförstådda, upplevt att de som svenskar hade handlat annorlunda eller sett situationen som komisk. Men svenskhet är inte något som spelar in för fortsatt umgänge utan personlighet. Det utesluter inte heller att de skulle umgås med andra svenskar.

Jag tycker att det är kul och intressant att veta vad de gör och hur de tänker och tycker. Men i slutändan är det en personlighets grej och inte en nationalitets grej. Det är också bra att titta på när man talar om integration i Sverige. Att man tittar på person snarare än på var de kommer ifrån, och hur de ser ut, Björn (11).

Björn uttrycker sig om internationell identitet. Han talar om kulturella skillnader som blivit extra synliga i mötet med det thailändska och det svenska.

Det finns mönster och beteenden som vi är vana vid i vår vardagliga miljö i Sverige, som när vi åker till ett annat land kan vara ganska lika där. Vilka vi attribuerar till kulturella skillnader, fast det inte är så stora skillnader, det tar sig bara lite olika i uttryck (11).

Han anser att det finns kulturella aspekter som de som utlänningar också skall vara varsamma över så de inte trampar i klaveret. Han tycker att det är bättre att se till hur lika

vi är som människor och inte till hur olika vi är. Eftersom det i hans mening är bättre att se likheter än skillnader, vilket vi oftast gör i andra avseenden. Men när det kommer till människor och kultur menar han att, när det handlar om människor fokuserar vi mer på skillnader. Det formar en uppfattning om identitet i det nya landet jämfört med hemlandet.

Nina (2) och Lotta (1) talar om att den nya situationen gjort att mötet med den konstitutiva andre det vill säga det nya landet och de nya kulturer som följer med det, har gjort att de sett ett exempel på en ny normalitet och att allting som de ansett vara självklart kanske inte är det för andra. Det föder en tolerans och acceptans till att andra människor inte fungerar på samma sätt och att det inte alltid är självklart att det är ens egna perspektiv och kultur som skall fungera som normgivande, utan det handlar om ett givande och tagande mellan alla parter.

Som svenskar upplever de båda att de i situationer, som handlar om missförstånd i kulturmöten tar på sig rollen som diplomat för att undvika konflikter. De beskriver sig som brobyggare i situationer som handlar om missförstånd i kulturella möten. Med detta menar de att de försöker både kulturellt och språkligt förmedla hur missförståndet uppkommit och hur de skall göra för att gå runt det. Att de kan förmedla budskap mellan kulturer kan tyda på en trygghet i situationen och en hemma känsla.

Paula (3) och Nina (2) talar om att de upplever att de blivit mer tillmötesgående, kan känna empati och har blivit bättre på att tänka efter innan de agerar för att de kan sätta sig in i den andra personens situation om att vara på ett främmande territorium när det gäller kulturmöten vilket har gjort att de fått en vidgad förståelse för andra människor.

Nina (2) menar att hon inte längre känner sig som svensk eftersom hennes jobb gjort att hon jobbar mycket med folk från andra länder. Det har gjort att hon känner sig mer som Europé. Hon menar att hon tycker att det är lätt att se vem som har rest mycket och vem som har erfarenhet av att arbeta internationellt. Detta har gjort att de är lättare för henne att samarbeta med. Hon menar att då vet alla parter om att det finns kulturella skillnader

dem emellan och alla jobbar på sitt sätt. Hon menar att det i Sverige är ganska fritt politiskt i förhållande till resten av världen.

”Man har mer förståelse, blir inte irriterad utan tar det som en lärdom och tar det inte negativt utan förstår att olika kulturer har olika religion” (2).

Lotta (1) menar att hon själv inte uppfattat middagen hon var på som internationell. Men att om det hade funnits någon annan där från en annan världsdel till exempel Asien hade hon kanske uppfattat situationen annorlunda eftersom de under middagen samtliga varit vita västerlänningar som pratat engelska. Det handlar i min mening om att anse sig vara en världsmedborgare. I takt med att folk flyttar på sig och människor arbetar i internationella situationer öppnas deras sinnen.

I kapitel tre har betydelsen av svenskhet beskrivits i diskursen. En förklaring av diskursordningen förklarar kapitlets huvuddelar efter hur diskurserna har artikulerat med varandra. Här har betydelsen av en föreställd gemenskap kopplats till nation, identitet och internationalitet så som det har beskrivits informanternas situationsberättelser.

4. Två olika typer av svenskhet

I inledningen av kapitel 3 nämnde jag att svenskhet är något som görs med handling och blir tydligt igenom att vi talar om det. Nationell tillhörighet är inte absolut sanning utan konstruerad och en nationell tillhörighet kan beskrivas som en känsla beroende på hur informanterna har beskrivit sig själva. Detta kapitel kommer att behandla vad informanterna definierar som svenskhet samt hur de anser att de som utlandssvenskar skiljer sig ifrån andra svenskar.

4.1 Svenskhet

Att tala om svenskhet upplevs av flera av informanterna som tabu. Flera tar upp att det i Sverige råder en förbjuden patriotism kopplad till rasism eftersom många svenska symboler använts av rörelser med sådan koppling. Detta jämförs med den Kanadensiska och den Nordamerikanska attityden till patriotism av både Erik (7) och Kenneth (6). Tal om svenskhet utomlands är tillåtet vilket också jämförts med andra länders tillåtna patriotism, viktigt att inte koppla patriotism till negativt eller positiv användning. Det kopplas mer till en stolthet om hemlandet och deras ursprung än om diskriminering av andra etniciteter.

Eftersom informanterna har bott utomlands olika länge har de blivit mer eller mindre vana vid den nya kulturen. Det är skillnad att vara där nu från hur det var i början när alla olikheter var mer klara och tydliga, innan de vant sig vid nya regler, normer och kulturer. Paula (3) nämner humor som någonting som fortfarande gör att hon känner sig svensk. Hon umgås inte med några svenskar privat eller på jobbet. Hennes situation handlade om att hon satt och läste en blogg på internet om hur man som liten satt och sjöng fel till låttexter eftersom man då inte visste hur texten gick. När hon befann sig på arbetsplatsen fanns det ingen i hennes omgivning som hon kunde vända sig till när hon brast ut i hysteriskt skratt.

Hon menar att personerna i hennes omgivning inte kan förstå hennes svenska humor eftersom humor ofta är kopplat till upplevelser, anekdoter eller ordvitsar som hon inte

kan förklara även om hon kan det franska språket. Detta eftersom en ordvits oftast inte går att översätta samt att kollegorna inte har samma bakgrund som henne. De blir också missförstånd när det skojas åt andra hållet och kollegorna glömmer bort att hon inte bott i Frankrike hela livet, i de situationerna måste hon ringa hem till Sverige för att få medhåll och ha någon som förstår och kan skratta med henne.

Angelika (10) har ingen tanke på att flytta hem till Sverige. Hon menar att hon mycket väl skulle kunna flytta från Spanien nu när det råder ekonomisk kris i Europa. Men Sverige är inte ett självklart val. Hon menar att hon är färdig med Sverige och att hon på något sätt har vuxit ifrån det. Hon säger ändå att hon har ett stort behov av att konsumera svensk media. Enligt henne finns det ingen bra spansk TV eller tidningar. Hon älskar svenska böcker, tidningar och bloggar. Erik (7) kommentar också att han tycker att medierapporteringen inte är lika bra i Kanada som i Sverige.

Medier har haft en stor roll för att skapa en föreställd gemenskap inom en nation. De bidrar till att människor känner samhörighet eftersom media, genom nyheter och program förmedlar information. Media är oftast avgränsad mellan länders gränser och språk (Ehn, Frykman och Löfgren 1993, s. 113-115). Genom att inte känna sig vid den utländska median gestaltas Angelikas och Eriks definition och tillskrivelse av svenskhet.

Angelika (10) menar att hon identifierar sig som svensk. Hon känner sig svensk eftersom hon är blond, blåögd och inte kan smälta in lätt bland spanjorerna. Hon tycker att det är viktigt att som svensk utomlands hänga med i det som händer hemma. Hon har ingen längtan att flytta hem eftersom hon tycker att hennes personlighet inte längre passar in i Sverige.

I diskursen om svenskhet definieras svenskhet på olika sätt av informanterna och var och en tillskriver en typisk svensk med flera olika stereotypa attribut. Men de menar också att det är en stereotypisering som de som svenskar oftast blir förknippade med även om en svensk också kan vara på flera olika sätt. Till svenskhet kopplas som ovan nämnt i

diskursen om identitet också det viktiga med att hålla fast vid svenska traditioner och föra över svenskhet till barnen.

Maja (5) och Marielle (8) kopplar svenskhet till trender och mode. De tycker att svenskar fokuserar mycket på ting som symboliserar status. De påpekar också att deras bild av svenskhet förändras i takt med att de har varit borta och svårheten att urskilja olikheter försvinner med tiden. De har en uppfattning om svenskhet som kanske inte är typiskt svensk utan internationell. Det var inte så när de bodde i Sverige utan har ändras i takt med att de har varit borta. Maja understryker att det svenska inte alltid är det bästa och att det i sin tur inte innebär att det är dåligt. Det handlar i stället om att veta om vilka normer som gäller på vissa ställen och hur man förhåller sig till den, att veta om att det är olika på olika platser.

Några saker som informanterna har uttalat sig om som de kopplar till Sverige är att det inte friskt att tycka saker även om landet har tryck - och yttrandefrihet. Detta handlar om social acceptans till hur människor i deras omgivning reagerar om någon sticker ut. Till detta nämns också att bråka högt och ljudligt, vilket i stället betyder att man tappar ansiktet, vilket de inte vill. De förenar olika sociala koder i olika subgrupper och de anser att svenskarna är bra på att följa dessa koder.

Maja (5) menar att när en invandrare i Sverige har assimilerats väl i det svenska samhället brukar svenskar ge kommentaren, ”han är verkligen svensk”, när de pratar om den personen. Ett slags beröm ges. Hon menar att detta kan ses av de svenska som positiv beröm. Men om hon vänder på situationen så tycker hon inte alls att det är en bra komplimang. Eftersom att om någon skulle kommentera att hon var så katalansk så skulle hon inte ta det som en komplimang. Maja menar med det att i komplimangen beskrivs svenskhet som norm och något som bör eftersträvas. Indirekt beskrivs att inte vara svensk som negativt. Det finns i hennes mening andra kulturella normer och det handlar inte om att bestämma vilken som är rätt eller fel utan bara att det är annorlunda.

I diskursen kan här urskiljas en typ av svenskhet som inte betraktas som svensk i informanternas egna ögon. De ser sig som svenska utomlands men när de talar om Sverige får svenskheten en annan betydelse och de talar om svenskarna som ”de andra”. Det blir också tydligt hur de lär sig att vara svensk emot att lära sig att vara någonting annat. Olika attribut som tillskrivs typisk svenskhet får olika betydelse beroende på sammanhang och kontrast till de andra kulturerna.

Kenneth (6) berättar att det finns olika tillfällen då han identifierar sig med olika roller. Han menar att han känner sig mer svensk i kontakt med amerikaner men utländsk när han skall kontakta den svenska ambassaden. Eftersom han i Sverige inte betraktas som svensk då han har varit borta tillräckligt länge för att inte finnas kvar i det svenska systemet och ambassaden endast är till för svenska turister.

4.2 Utlandssvenskhet

I diskursen om utlandssvenskhet definieras det som gör att informanterna som flyttat ifrån Sverige är en annan typ av svenskar än de som bor kvar i Sverige. Här beskrivs det som kommer att skilja dessa två typer av svenskhet åt. Svenskarna i Sverige blir utlandssvenskarnas motbild. Skillnaden mellan dessa två typer av svenskhet manifesteras i hur utlandssvenskarna väljer att se på hemlandet. De talar ofta om två olika platser som hem. Vad är hemma för dem? Några talar om hem till Sverige, eller hem till Spanien, USA och Kanada etc. samtidigt fast de inte bott i Sverige på flera år. Andra talar om att de inte ser sig själva ha ett hemland.

Maja (5) anser att svenskhet som normalitet inte är självklar för henne. I Spanien ser hon sig själv som invandrare vilket har gjort att hon fått större insikt i de svenska invandringsfrågorna och politiken. Hon identifierar sig som svensk eftersom hon håller fast vid svenska traditioner. Hon tycker att det är viktigt att ha koll på sitt ursprung och att kunna vara trygg i sig själv. Men om de har barn, menar hon att svenska föräldrar måste förankra sig lokalt eftersom de måste gå i skolan vilket gör det lättare att assimilera sig i det lokala samhället.

Flera av informanterna menar att det är skillnad på att känna sig svensk utomlands och att bli betraktad som svensk hemma. Många vänner och bekanta tycker att de har förändrats när de kommer hem. Katrin (4) menar att hon egentligen varken känner sig som spansk eller svensk men att hon kan känna sig som spansk när hon är i Sverige och hälsar på. Det som omnämns som den största skillnaden är hur påtagliga förändringarna från gamla vanor blir när de hälsar på i Sverige och de åter upplever hur de var förut.

Jag känner mig verkligen svensk och jag älskar att åka hem, jag säger fortfarande "hem till Sverige". Fast jag säger även "hem till Spanien" så på något sätt har jag två hem. Men ändå blir ju Gran Canaria verkligen mitt hem eftersom jag bodde där i åtta år och nu så bor jag ju här (Marbella). Så nu är ja ännu mer splittrad om man säger. Nu har jag ju två ställen som jag åker hem till och så bor jag här så det är ändrat lite (10).

Lotta (1) känner sig i andra sammanhang än middagen som hon berättade om i intervjun, inte svensk. Trots att svenska språket är en självklarhet för henne och hon har svenska traditioner är inte Sverige det som hon kommit att betrakta som hemland. Hon säger att hon aldrig skulle säga ”hem till Sverige” men hon betraktar inte heller Tanzania eller Zimbabwe som något av sina hemländer utan hon anser sig vara i ett ingenmansland utan nationell tillhörighet. Hon kopplar inte hem till en geografisk plats utan till sammanhang precis som att identitet inte hör till en nationalitet för henne. Svenskheten är inlärd. Hon menar också att folk är olika även inom ett land och att det inte är nödvändigt att ha en nationell tillhörighet för att definiera identitet.

Men i diskursen råder olika uppfattning och vad som är hem och svensk tillhörighet Björn säger att:

Ju längre bort man är desto mer svensk blir man. För att man blir mer patriotisk. Kanske framför allt när man är bland många andra nationaliteter för att man vill framhäva sin egen. Även om det kanske inte är särskilt svenskt att göra så (11).

Ett annat tema som nämns i diskursen är vad Erik (7) talar om, en annan social acceptans av saker som inte skulle accepteras i Sverige. Han menar att han från början när han kom till Kanada inte kunde förlika sig med att det var tillåtet att dricka alkohol och köra bil till en promillehalt på 0.8, att ha skjutvapen och att slå sina barn. Att efter ha spenderat lång tid i Kanada är han splittrad till hur han skall ställa sig i dessa frågor. Efter en tid har han kunnat acceptera att de handlar på vissa sätt men det finns saker som han fortfarande inte skulle kunna göra, till exempel att aga barn. Erik menar att han ser sig mer och mer som svensk desto längre han är borta eftersom skillnaderna blir så påtagliga.

Katrin(4) talar om jobbmoralen och att det är väldigt stor skillnad mellan arbetare och chef i Spanien på ett annat sätt än i Sverige. Hur de talar och bemöter varandra på ett formellt eller informellt sätt. Det har gjort att hon hamnat i konflikt med hur de beter sig på en spansk arbetsplats i förhållande till en svensk.

Kenneth (6) talar också om jobbmoral, han menar att arbetarna i USA blir måna om att sköta sina jobb eftersom de inte har lika bra arbets säkerhet genom anställningsskydd som i Sverige. Det talar för att oavsett hur informanterna ställer sig till det nya landet förändras jobbmoralen utomlands eftersom de måste anpassa sig efter den nya arbetsplatsen.

Båda två talar om hur det på olika sätt har varit annorlunda på arbetsplatsen eftersom det på många sätt skiljer sig i arbetsmoralen. Det kommer exempel på detta från samtliga informanter som har jobbat utomlands eftersom jobbet är en stor del i livet för att kunna bo kvar. Det handlar om att prioritera bra och kunna hantera språket för att kunna jobba kvar, utan jobb blir det svårt att ha fortsatt uppehälle för vissa. En del startar eget eller jobbar på företag som är svensketablerade endast en del har jobbat på inhemska företag.

Katrin (4) säger att hur hon kan se på sin identitet beror på situationen och på vilka som är närvarande. Hon ser sig inte längre som svensk men inte heller som spansk, hon kan ibland känna sig som spansk när hon är i Sverige och hälsar på eftersom det blir påtagligt hur hon har förändrat sig i förhållande till svenska normer. I situationer när informanterna möter vänner och familjens reaktion på hur de har förändrats blir hur de ser på sig själva och sin nationella identitet påtagligt. I början fick de större reaktioner från vänner och familj.

Glorifiering av hemlandet är något som enligt Björn är vanligt hos personer som just flyttat och de hela tiden jämför med hur det är hemma. Att det finns skillnader är inte alltid kopplat till sämre eller bättre utveckling utan att det endast är annorlunda.

Björn säger att:

Nybörjarsvenskar som är borta för första gången skall förklara hur bra allting är hemma omedvetet. Förklaringen låter som att den svenska vägen är den enda vägen och att vi höjer upp det och då får man vara försiktig eftersom det kan betraktas som att man ser ner på det nya stället man är på (11) .

Paula menar att hennes erfarenheter har gjort att hon har kommit till en insikt, hon säger att:

Jag har insett att hur mycket vi än vill så är vi olika och vi ser på saker och ting olika. Men vi måste också kunna acceptera att vi är olika och att om vi vill leva tillsammans allihop så får vi försöka att göra det och se varandras brister men också tillgångar, inte bara döma folk för vart de kommer ifrån, Paula (3).

Den konstitutiva andre till utlandssvenskar i denna diskurs blir som nämnt svenskarna i Sverige och de inhemska i det nya landet. Detta blir påtagligt för vissa när de åker hem och möter vänner och familj. Vissa hemma vill inte höra vad de har att berätta om sina upplevelser. Informanterna har olika teorier till varför det är så. Det kan bero på att det inte har referensramar som gör att de kan förstå vad de talar om, att de är avundsjuka eller att de helt enkelt inte tycker att det är intressant. Det gäller att nämna att de inte är så i alla situationer men oftast med dem som de inte har kontakt med under tiden de är borta.

Maja (5) nämner att hon i början såg fenomenet att flytta utomlands som personlig utveckling. Men har på senare år kommit fram till att det mer handlade om hennes egen utveckling än om ett allmänt fenomen. Hon menar att personlig utveckling är något som kopplas till vad man har för hinder att passera i livet och utvecklas i möten med dessa. Det behöver därför inte kopplas till att flytta utomlands utan till karriär eller familj. Det finns inget som bestämmer vilken utveckling som är bättre än den andra.

Grupperingar genom nationalitet ses i diskursen både som tabu och normativa beroende på sällskap. Nina nämner att i hennes arbetssituation är det tabu att gruppera sig efter nationalitet inom handelspartners eftersom hon skall medla dem emellan och det betyder uttalat att hon har medhåll åt ena eller andra hållet. Det är en situation som hon menar att hon försöker undvika.

Sara (9) talar om hur mötet med den typiska kvinnorollen som hemmafru blivit påtaglig för henne i Spanien. Hon menar att det var värre för 20 år sedan när hon flyttade dit men att det fortfarande råder stort fokus på hemmet och att ha det prydligt, även hos de kvinnor som jobbar och gör karriär. Det är kvinnan som sköter hemmet, vilket är en ordning som Sara menar att de spanska kvinnorna upprätthåller själva genom att kontrollera varandras hem kommentera varandras brister i städning och hushållning. Mannen hjälper till i hushållet men det är fortfarande kvinnan som har huvudansvaret, det är något som Sara själv inte kan förlika sig med. Hon säger att även om det inte är helt jämställt i Sverige så är kvinnan mer fri i hennes mening.

I kapitel fyra beskrivs hur informanterna gestaltat svenskhet och hur den skiljer sig från svenskhet i Sverige och utlandssvenskhet i diskursen. Olika exempel har tagits upp för att tydliggöra vilka faktorer som gör att informanterna tillskriver eller avsäger sig nationell tillhörighet i koppling till identitet.

5. Avslutning

Syftet med uppsatsen har varit att ta reda på hur svenskar tillskrivs alternativt tillskriver sig själva identitet för att se om och hur den förändras i olika sociala situationer utanför Sverige. Problemområdet, som nämndes i syftet för uppsatsen, har varit att analysera identitetsskapande processer där människor av olika nationaliteter möts i ett nytt land. Jag ville se om innebörden av nationalitet kopplas till identitet och ändras beroende på situationen de befinner sig i samt om andra nationaliteter som representeras i sammanhanget har haft påverkan. Jag avsåg också studera hur dessa personer identifierar sig med eller tar avstånd från personer från samma land och om de själva upplevt att de har förändrats. Jag har utgått från diskursanalys enligt Laclau och Mouffe och med utgångspunkt i den analyserat elva samtalsintervjuer med personer som flyttat från Sverige och bosatt sig utomlands. Med hjälp av denna metod har jag kunnat urskilja diskursordningen nationalitet, identitet, internationalitet, svenskhet och utlandssvenskhet.

Den inledande frågan var: *Hur ser svenskarna på sig själva och sin identitet i förhållande till nationell tillhörighet?*

Informanterna har antingen identifierat sig som svenskar eller uttryckt att nationell tillhörighet varit mindre viktigt. De har också nämnt att de ser mer till internationalitet och person. Svenskhet har kommit att visa sig vara något som de väljer att tillskriva eller avsäga sig. Förhållandet mellan svenskhet och nationell tillhörighet är att identiteten inte nödvändigtvis kopplas till det land de kommer ifrån eller bor i. Den nationella tillhörigheten förändras eller försvinner helt och är ingen självklarhet utan något de själva tar till sig. Svenskhet innebär inte självklart samma sak för alla. Informanterna ser sig som olika mycket svenska beroende på kontrast till andra kulturer kopplas att svenskhet görs när man uttalar den.

Har det påverkat dem på andra plan i den identitet de tillskriver sig själva eller andra tillskriver dem?

Ja, oavsett om informanterna känner sig som svenskar eller inte har normerna som de tidigare varit vana med spelat in och kommit i kontrast med mötet av den nya kulturen.

Beroende på hur normen varit i det nya landet och vilka vanor de har tagit med sig från uppväxten har identitet påverkats i mötet med en ny kultur och hur de ser på nationell tillhörighet.

Hur uttrycks nationell identitet i olika grupper och sociala situationer? Hur visar det sig? Nationell identitet ses som föränderlig och har uttryckts genom hur informanterna tolkar tid, matvanor, ställningar i olika politiska frågor, språk, social acceptans och skillnad mellan det nya och vad som gäller i Sverige. Att vara integrerad, mediekonsumtion, trender, jobbsituationer, skola, familjesituationer, sätt att bevara eller att se på traditioner och humor är exempel på hur nationell identitet beskrivits av informanterna. Beroende på hur den sociala situationen ser ut gestaltas detta olika, i en grupp med svenskar eftersträvas medhåll och förståelse för det annorlunda. I multikulturella situationer kan svensken bli en stereotyp. Men informanterna tycker att det i mångnationella sällskap ligger mer tyngd i personlighet än i nationell identitet. Internationalitet beskrivs som en samhörighet mellan flera olika personer som representerar olika länder. Nationell identitet är inte lika viktig, snarare internationalitet genom att vara världsmedborgare. Men informanterna har också nämnt en slags icke nationell identitet och motsatsen, stolt att vara svensk. Det viktigaste informanterna har uttryckt är att det inte beror på kultur eller nationalitet utan på personlighet och karaktär.

Förändras identitetstillskrivelsen och i så fall, vilken är den nya identiteten de tillskriver sig? Identitetstillskrivelsen skiljer sig beroende på social situation och på sällskapet, samt hur de ser på sig själva i förhållande till svenskhet och nationell tillhörighet, svenskhet betraktas inte som självklar. Grupperingar efter nationalitet är antingen tabu eller normativa. Nationell tillhörighet som formar deras identitet beskrivs som en känsla tillskriven av dem själva.

Hur påverkar det interaktionen i grupper de befinner sig i, nationalitetstillskrivelsen?

Interaktionen i grupper har genererat ett innanför eller utanförskap i sociala situationer som beskrivs i förhållandet till ”de andra” det vill säga att nationalitetstillskrivelsen beror

ibland på vilken den konstitutiva andre är till informanten i den givna situationen. Det påverkar också om de valt att tillskriva eller avsäga sig svenskhet.

Har den nya omgivningen gett upphov till en ny identitetstillskrivelse och i så fall hur ter det sig? I situationsberättelserna har det framkommit olika roller som personerna hamnar i. Antingen att de vill hålla starkare på svenska traditioner och svensk kultur. En del informanter identifierar sig inte alls med det svenska. Andra informanter visar trygghet i situationer där olika nationaliteter funnits representerade och tar på sig rollen som medlare mellan parter vilket de beskriver som brobyggare. Humor har nämnts som ett fenomen där identitet är närvarande och anspelar på tidigare erfarenheter i vilken den nya omgivningen spelar olika roll beroende på hur länge informanten varit borta.

Att beskriva nationalitet som en känsla talar om att det är något som kan förändras, innan flytten talade de om sig själva som svenskar men efter flytten har de fått möjlighet i mötet med det nya att ifrågasätta den gamla identiteten. Förändring är lika med ekvivalens och att kunna förändra i förhållande talar om en konstitutiv utsida som en differens vilken också upprätthåller ordningen som Laclau och Mouffe beskriver. Detta kopplar jag till att nationalitet inte är en konstruerad sanning. Det betyder också att en annan nation måste finnas för att utmärka skillnad (differens). Om alla skulle beskriva sig som till exempel amerikan finns det ingenting utanför som upprätthåller ordningen mellan ekvivalens och differens och inte heller en anledning till en konstitutiv utsida eftersom alla skulle vara lika.

Teorin utgick från begreppen ekvivalens och differens. Ekvivalens har kopplats till samhörighet mellan personer som representerar samma nationalitet och kulturell bakgrund vilket bidrar till gemenskap med andra och hur olika identiteter kan förlikas gentemot deras tidigare land för att uppnå en annan identitet. Differens har kopplats till vilken nationalitetstillhörighet de identifierar sig med och hur den skiftar beroende på sammanhanget och situationen informanterna berättar om. Jag har använt dessa som verktyg i analysen för att se hur och om informanternas identitetstillskrivelse förändras eller inte.

Genom att utgå från begreppet ekvivalens har jag i diskursen kunna urskilja hur identiteten har förändrats till att bli mer anpassad till det nya landet. Genom att vända på en situation i sitt nya sammanhang visade Maja (5) att hon har förändrat sig i situationen än hur hon såg på saker innan hon flyttade. Ett annat tecken på förändring (ekvivalens genom att bli lik det nya) är att ta till sig av nya sätt att tolka tiden i samband med mat, stress, dygnsrytm och arbetstider. Spontanitet och trevlighet mot främlingar har använts som ett sätt att beskriva hur de har förändrats i jämförelse med den svenska livsstilen.

Insikt om personlig utveckling talar om hur hon i förändringen kunnat se annorlunda på det som tidigare förutsattes. Det uttrycks också av informanterna att i och med den nya alternativa vardagen och mötet med ett nytt land har de upptäckt att den svenska vägen inte är den självklara, bästa eller sämsta utan att det finns andra sätt att göra saker på. Vilket har lett till en ökad acceptans till andra människor som är annorlunda och handlar på andra sätt.

Att som svensk flytta runt till olika länder föder olika typer av svenskhet. Kulturella skillnader har visats blir också mindre med tiden, informanterna talar om hur det var i början när de kom dit. Umgänget har spelat roll för hur informanterna ser på sin identitet eftersom det är gentemot dem de behöver definiera sig. Umgänge har presenterats som antingen internationellt, inhemskt eller svenskt.

Genom att använda mig av differens som analytiskt verktyg i analysen har skillnader mellan nationalitet och identitet kunnat påvisas i diskurserna. En stor skillnad mellan Sverige och det nya landet har varit språket vilket är viktigt för uppehålle och jobb. En annan skillnad som har varit viktig att hålla på har varit att vikten av att få behålla sin kulturella bakgrund med språk och traditioner som invandrare. Att själv vara invandrare i ett annat land har gjort att Sverige framstår som mindre internationellt än vad de själva tidigare uppfattat. Barnaga, förtryck, olika trender med kläder har också uttryckt skillnad i identitetstillskrivelse och som kontrast till andra kulturer. Det har också uttryckts skillnader mellan svenskarna utomlands och svenskarna i Sverige eftersom det är två olika sätt att vara svensk på.

Förslag till framtida forskning är att göra en deltagarobservation under en längre tid och åka till de länder för att se hur kulturmöten gestaltas på plats. Eftersom det var svårt att hitta tidigare forskning som direkt relaterade till detta forskningsfält talar för att det finns mycket att forska vidare på i framtiden.

En fråga som kom upp under arbetet var hur kommer det sig att det var lättare att få tag i kvinnor än män?

Referenser

- Anderson, Benedict (1991). *Den föreställda gemenskapen*. Göteborg: Daidalos
- Arnstberg, Karl-Olov (1989). *Svenskhet: den kulturförnekande kulturen*. Stockholm: Carlsson
- Bäckman, Maria (2009). *Miljonsvennar. Omstridda platser och identiteter*. Göteborg: Makadam
- Daun, Åke (1998). *Svensk mentalitet: ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Rabén Prisma
- Ehn, Billy, Frykman, Jonas och Löfgren Orvar (1993). *Försvenskningen av Sverige*. Stockholm: Natur och kultur
- Ehn, Billy och Klein, Barbro (2007). *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Skåne: Carlssons
- Gradén, Lizette (2003). *On Parade. Making heritage in Lindsborg, Kansas*. Uppsala: Universitet
- Herlitz, Gills (1991). *Svenskar, hur vi är och varför vi är som vi är*. Uppsala: Konsultförlag
- Hyllans Eriksen, Thomas (1993). *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa
- Johansson, Anna. 2010. *Självskada, en etnologisk studie av mening och identitet i berättelser om skärande*. Umeå: h:ström- text & kultur

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemonin och den socialistiska strategin*. Stockholm: Vertigo förlag

Lundström, Catrine (2007). *Svenska Latinas*. Göteborg: Makadam

Löfgren, Orvar och Gaunt, David (1984). *Myter om svensken*. Stockholm: Liber Förlag

Marander-Eklund, Lena 2004: *Berättelseanalys– Analys av personliga erfarenhetsberättelser*. I: *Metodkompassen. Kulturvetarens metodbok*. Illman, Marander-Eklund, Henriksson (Red.) Åbo Akademi

Winther Jørgensen, Marianne och Louise Phillips (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Ågren, Marja (2006) *Är du finsk eller...?* Göteborg: Arkipelag

Studentuppsatser

Lindgren, Susanne (2004). *Den svenska invandraren- en studie om utlandssvenskar och återvändare*. Linköpings universitet D-uppsats.

Öresjö, Lotta och Andersson, Samuel (2006). *Mot en svensk kultur– en undersökning om utlandssvenska föräldrars val av skolgång för sina barn*, Göteborgs universitet.

Otryckta källor:

Informanter

Informant 1

Namn: Lotta
Yrke: journalist
Födelseår: 1970
Kön: kvinna
Har 3 barn
Land: Tanzania och Zimbabwe
Intervjudatum: 2011-11-23
Intervjuns längd: 40 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 2

Namn: Nina
Yrke: egen företagare, export i Europa av ekologiska produkter
Födelseår: 1977
Kön: kvinna
Har inga barn
Land: Italien
Intervjudatum: 2011-11-23
Intervjuns längd: 60 minuter
Intervju utförd av Emilie Sundbom

Informant 3

Namn: Paula
Yrke: projektledare inom IT
Födelseår: 1974
Kön: kvinna
Har inga barn
Land: Frankrike
Intervjudatum: 2011 -11-24
Intervjuns längd: 120 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 4

Namn: Katrin
Yrke: journalist
Födelseår: 1975
Kön: kvinna
Har inga barn
Land: Spanien
Intervjudatum: 2011-11-25
Intervjuns längd: 75 minuter

Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 5

Namn: Maja
Yrke: kommunikationschef för tele radiologi
Födelseår: 1971
Kön: kvinna
Har 2 barn
Land: Spanien
Intervjudatum: 2011-11-29
Intervjuns längd: 70 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 6

Namn: Kenneth
Yrke: säljare
Födelseår: 1958
Kön: man
Har 3 barn
Land: USA
Intervjudatum: 2011-11-30
Intervjuns längd: 60 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 7

Namn: Erik:
Yrke: fotograf
Födelseår: 1986
Kön: man
Har inga barn
Land: Kanada
Intervjudatum: 2011-12-06
Intervjuns längd: 50 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 8

Namn: Marielle
Yrke: fotograf
Födelseår: 1965
Kön: kvinna
Har 3 barn
Land: Schweiz
Intervjudatum: 2011-12-05
Intervjuns längd: 70 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 9

Namn: Sara
Yrke: turistbyrå
Födelseår: 1969
Kön: kvinna
Har 1 barn
Land: Spanien
Intervjudatum: 2011-12-07
Intervjuns längd: 30 minuter
Intervjun utförd av Emilie Sundbom

Informant 10

Namn: Angelika
Yrke: inredningsdesign
Födelseår: 1982
Kön: kvinna
Har inga barn
Land: Spanien
Intervjudatum: 2011-12-07
Intervjuns längd: 60 minuter
Intervjun utförd av: Emilie Sundbom

Informant 11

Namn: Björn
Yrke: Rättvik industrisömmar lego/Asien företags ledning
Födelseår: 1965
Kön: Man
Har 1 barn
Land: Thailand
Intervjudatum: 2011-12-09
Intervjuns längd: 30 minuter
Intervjun utförd av: Emilie Sundbom

Bilaga 1

Frågelista till informanterna

Hälsa välkommen och förklara öppen samtalsintervju.

Önskas anonymitet?

Be om en presentation:

Varför flyttade de?

Hur länge de bott utomlands?

Vad de gör nu?

Har de tänkt återvända till Sverige?

Berätta om en situation:

* Vad hände?

* Berätta mer allmänt

* Händer det ofta inte alls?

* Hur ser umgängeskretsen ut?

* Vilka personer/karaktärer/roller fanns närvarande?

Färdiga frågor till situationen:

Vad hände?

Vilka nationaliteter var närvarande?

Var det en positiv eller negativ upplevelse?

Varför minns du den?

Uppstod något kulturmöte?

Har det hänt att kulturella skillnader blivit extra synliga?

Vad spelade din position som svensk för roll i situationen? Om inte hur?

Hur kom du att identifiera dig själv i situationen?

Skapades/skapades inte samhörighet mellan dig och andra svenskar?

Hur reagerar familj och vänner när du kommer ”hem ”och hälsar på?

Har du tagit till dig något av den nya kulturen?

Tema schema

Utlandssvenskhet

Identitet

Regionalitet

Ekvivalens och differens